

Päähaku, historian kandiohjelma

Valintakoe 1.6.2021 klo 15.00–18.00

Lue huolellisesti kaikki ohjeet läpi

Koe koostuu 3 osasta. Kokeen kesto on 3 tuntia. Voit jakaa koeajan osien välillä haluamallasi tavalla. Voit liikkua osien välillä kokeen aikana vapaasti. Jos jokin osa jää sinulta kesken, viimeisin tilanne tallentuu vastaukseksi. Vastaa kaikkiin osioihin.

Sinulla saa kokeen aikana olla auki ainoastaan valintakoejärjestelmä sekä erillinen aineistotiedosto. Voit luonnostella vastauksiasi ruutupaperille. Ruutupaperille tekemiäsi merkintöjä ei huomioida arvostelussa.

Valintakokeen arviointi

Valintakokeessa on 3 osaa. Osasta 1 voit saada 0–40 pistettä. Osista 2 ja 3 voit kummastakin saada 0–30 pistettä. Kaikilta kokeeseen osallistuneilta arvioidaan osat 1 ja 2, ja hakijat asetetaan niiden perusteella paremmuusjärjestykseen. Kokeen osa 3 arvioidaan vain osissa 1 ja 2 parhaiten menestyneiltä hakijoilta. Suomenkielisessä hakukohteessa kokeen 3. osa arvioidaan 39 hakijalta ja ruotsinkielisessä hakukohteessa 9 hakijalta. Jos useammalla hakijalla on sama pistemäärä kuin suomenkielisen hakukohteen 39. parhaiten menestyneellä hakijalla tai ruotsinkielisen hakukohteen 9. parhaiten menestyneellä hakijalla, osa 3 arvioidaan kaikilta näiltä hakijoilta.

Sinun on mahdollista tulla hyväksytyksi vain, jos saat osasta 1 vähintään 20 pistettä, osasta 2 vähintään 15 pistettä ja osasta 3 vähintään 15 pistettä. Osien pisteet lasketaan yhteen. Opiskelijoiksi valitaan parhaat pisteet saaneet hakijat.

Tehtävät mittaavat historian perustietojen hallinnan lisäksi kykyäsi analysoida historiallisia lähteitä. Tämän lisäksi kokeen tehtävät mittaavat paitsi historian perustietojen hallintaa myös kokonaisuuksien hahmottamista. Vastaustesi pisteytystä ei näin ollen suoraan ratkaise tietämiesi nimien ja vuosilukujen ynnä muiden sellaisten yksittäisten faktojen määrä vaan myös se, osaatko tietojesi avulla hahmottaa yleisempiä asiayhteyksiä.

Valintakokeen ennakkomateriaali

Aikakausi 1750–2000.

Arviointikriteerit

Historian valintakokeessa mitataan yksittäisten faktatietojen lisäksi myös kokonaisuuksien hahmottamista sekä historiallisen tulkinnan taitoja. Tehtävien pisteytystä ei näin ollen suoraan ratkaise tiedettyjen nimien ja vuosilukujen ynnä muiden yksittäisten faktojen määrä vaan myös se, osaako vastaaja hahmottaa tietojensa avulla yleisempiä asiayhteyksiä. Aineistopohjaisissa tehtävissä mitattiin historian perustietojen hallinnan lisäksi kykyä analysoida historiallisia lähteitä ja tehdä niistä omaehtoisia perusteltuja tulkintoja.

Historian valintakokeessa yhdistyy siis tiedollinen ja taidollinen elementti. Koska historia ei ole matematiikkaa, ei siinä voida antaa minkään laskun ”oikeaa vastausta” eikä siten myöskään mitään ”mallivastauksia”, jolla tavoin tehtäviin olisi nimenomaan vastattava. Ylioppilaskirjoitusten ainereaalikokeissa on viime vuosina ollut käytössä otsikko ”hyvän vastausten piirteitä”, jossa kerrotaan niistä elementeistä, joita hyvään vastaukseen sisältyy. Seuraavassa esitetään vastaavalla tavalla tehtäväkohtaisesti hyvän vastauksen piirteitä koskien historian koulutusohjelman koetta. Alla olevassa taulukossa esitetään kokeen arvostelussa käytetty matriisi, jossa yhdistyvät tiedolliset ja taidolliset elementit. Hyväksyttävä suoritus edellyttää vähintään hyvää suoritusta kaikissa kokeen osioissa, mutta kokeen hyväksyttävä suoritus ei sinänsä takaa opiskelupaikkaa.

Arviointimatriisi

	0	Tyydyttävä	Hyvä	Kiitettävä
Tietojen oikeellisuus ja olennaisuus, käsitteiden täsmällisyys	Vastaus ei sisällä lainkaan tehtävässä edellytettyä tietoa. Tehtävä ymmärretty virheellisesti.	Vastaus on niukkasisältöinen, tai se sisältää paljon epäolennaisuuksia. Tehtävään on vastattu vain osittain. Käsitteiden hallinta on puutteellista.	Vastaus sisältää verraten täsmällistä ja tehtävään hyvin sopivaa tietoa. Käsitteiden hallinta on hyvää.	Vastaus sisältää olennaisia ja aiheen kannalta mielekkäästi rajattuja tietoja. Tietojen ja käsitteiden hallinta on täsmällistä.
Analyttisyys, loogisuus, perustelevuus	Vastaus on jäsentymätön ja sekava. Väitteitä ei ole perusteltu.	Vastauksen rakenne on luettelomainen tai epäselvä. Aiheen tarkastelu on heikosti erittelevää. Väitteitä on perusteltu niukasti.	Vastaus on joiltakin osin analyttinen. Aiheen tarkastelu on johdonmukaista, vaikka sisältää paikoitellen puutteita. Väitteet on perusteltu verrattain hyvin.	Vastauksen yleisote on analyttinen. Aiheen tarkastelu on johdonmukaista ja argumentoivaa, ja väitteillä on hyvät perustelut.
Kriittisyys, moniperspektiivisyys, kyky arvioida ja soveltaa tietoja	Vastaus ei sisällä minkäänlaisia (lähde)kriittisiä huomioita eikä järkiperustaista tietojen arviointia tai soveltamista. Vastauksessa ei ole merkkejä kyvystä pohtia eri tulkintoja tai vaihtoehtoja.	Vastauksessa vähäisiä merkkejä lähdekriittisyydestä sekä joitain satunnaisia heikkoja merkkejä eri näkökulmien ja tulkinnallisuuden pohdinnasta. Vastaus ei juuri sisällä tietojen soveltamista.	Vastauksessa on paikoitellen hyvää (lähde)kriittistä pohdintaa ja hyviä tulkintoja sekä joitain hyviä esimerkkejä moniperspektiivisestä ajattelusta. Vastauksessa on joitain merkkejä kyvystä arvioida ja soveltaa tietoja.	Vastauksessa terävä ja oivaltava (lähde)kriittinen ote. Vastaus sisältää moniperspektiivistä punnittua pohdintaa. Tietojen arviointia ja soveltamista on vastauksessa monin paikoin.

Osa 1

Valintakokeessa jaettuun aineistoon perustuvat tehtävät (0–40 pistettä)

Erillisessä aineistotiedostossa on seitsemän lainausta, jotka liittyvät vuoden 1918 kevään tapahtumiin (A–G), joissa käsitellään naisia sodan aikana. Lue lainaukset ja vastaa seuraaviin kysymyksiin 1.1–1.3.

A. Suomen tasavallan joukkojen ylipäällikön C. G. E. Mannerheimin tiedonanto 7.3.1918

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

B. Alli Videllin muisto Tampereelta keväältä 1918

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

C. Uutinen tamperelaisessa Kansan lehdessä 28.3.1918

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

D. Kirjailija Ilmari Kianto artikkelissaan Keskisuomalainen-lehdessä 12.4.1918

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

E. Kirjailija Algot Untola artikkelissaan Työmies-lehdessä 12.4.1918

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

F. Onni Virtolaisen kirjoitus Suomen kansanvaltuuskunnan tiedonantoja -lehdessä 15.4.1918

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

G. 13-vuotiaan tytön Helmi Koistisen päiväkirjamerkintä Helsingissä huhtikuussa 1918

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

Tehtävä 1.1

Miten naisia luonnehditaan lainauksissa ja miten kirjoittajat arvioivat heidän toimintaansa? (0–15 pistettä, max. 2000 merkkiä välilyönteineen)

Pisteytysperusteet 1.1

Lainauksissa suhtaudutaan eri tavoin naisten rooliin ja tehtäviin sodan aikana. Osassa lainauksia katsotaan, että naisten ei tulisi toimia sotilaina (A, D). Osassa puolestaan kehutaan naisten roolia sotatoimissa (C, E, F). Lainaus B ei suoraan ota asiaan kantaa ja lainauksessa G näkyy lapsen näkökulma sotaan.

Lainauksessa A Mannerheim katsoo, ettei naisten tulisi toimia sotilaina, vaan heille on varattu hoivaamisen, huoltamisen ja lohduttamisen roolit. Naisten toimintaa sotilaina kuvataan kyllä urhoolliseksi, mutta heille sopimattomaksi.

Lainauksessa B Alli Videll pitää yhtä lailla naisia urhoollisina, mutta katsoo punakaartin naisten olevan myös epäkohteliaita ja epäsovinnaisesti pukeutuneita (housujen käyttö).

Lainauksen C lehtikirjoituksessa naiskaartin toimintaa pidetään esimerkillisenä. Naiset ovat osoittaneet urhoollisuutta vihollisen hyökkäyksen torjumisessa ensimmäisessä taistelussaan.

Lainauksessa D Ilmari Kianto pitää kuvaamiaan naisia raakalaismaisina. Hänelle he ovat petoeläimiä, jotka tulisi petojen tavoin tappaa. Tämä toimisi siveellisenä esimerkkinä muille naisille, jotta he eivät valitse samaa tietä.

Lainauksessa E Algot Untola miltei raamatullisin äänenpainoin kuvaa naissotilaiden urhoollisuutta. Reippaat naissotilaat ovat päättäväisiä uhrautuvaudessa taistelussaan vapauden puolesta.

Lainauksessa F Onni Virtolainen asettaa naissotilaat urhoollisuudessa jopa miesten edelle. He ovat urhoollisia, pelottomia ja ulkoisesti kauniita. Myös lainauksessa B mainittua naissotilaiden housujen käyttö ei vieroksuta, vaan sitä pidetään tyylikkäänä univormuna.

Lainauksessa G Helmi Koistinen tarjoaa nuoren henkilön näkökulman sotaan, missä rintamalinja punaisiin ja valkoisiin näyttäytyy turhalta. Sodan seurauksena on vain nälkää, kurjuutta ja vanhojen ystävyyssuhteiden katkeamisia.

Tehtävä 1.2

Mistä lainausten yhtäläisyydet ja erot mielestäsi johtuvat? (0–15 pistettä, max. 2000 merkkiä välilyönteineen)

Pisteytysperusteet 1.2

Lainauksen kontekstualisoinnissa olennaista on nähdä millä puolen rintamalinjaa niiden kirjoittajat seisoivat. Lainaukset A ja D ovat valkoisen puolen kannanottoja, kun taas C, E ja F ovat punaisen puolen kirjoituksia. Lainaus B on siviilin näkemys ja G ei edusta kumpaakaan puolta, mutta on valkoisen perheen lapsen kirjoittama. Tähän liittyy myös kirjoittajien taustan tarkastelu; kiinnostavasti lainauksen D ja E kirjoittajat olivat kirjailijoita, kylläkin eri puolilla rintamaa. Lainauksissa pohditaan myös naisten asemaa sodan kyllästävässä mielipideilmastossa.

Toinen keskeinen seikka on lainausten motiivit eli se, mitä kirjoituksilla tavoiteltiin. Monet teksteistä voidaan nähdä propagandatarkoituksessa kirjoitettuina, kuten esimerkiksi kannustuksena sotaponnisteluihin (C, E ja F), mikä tietysti vaikuttaa niiden sävyyn ja sisältöön. Vastaja voi myös kiinnittää huomiota lainausten kirjoitusajankohtaan suhteessa sotatapahtumiin. Teksti C hehkutti maaliskuussa voitokasta taistelumoraalia, mutta huhtikuun puolenvälin E:n ja F:n kirjoituksissa esillä ovat jo kyyneleet ja sankarikuolema. Myös kirjoitusten paikkakunta (Tampere, Helsinki) on saattanut vaikuttaa tekstien sisältöihin. B ja G ovat luonteeltaan yksityisiä muistiinpanoja.

Lainauksessa A Mannerheim edustaa perinteisiä roolikäsityksiä, missä naisen paikka on ennen muuta kotona hoiva- ja huoltotehtävissä miesten hoitaessa taistelutoimet. Lainauksella on myös suuri painoarvo, koska se on valkoisen armeijan ylipäällikön tiedonanto.

Lainauksessa B nähdään siviilihenkilön havainto Tampereella punaisten vielä pitäessä valtaa kaupungissa. Luultavimmin valkoisia sympatisoiva henkilö kritisoi punaisten naissotilaiden uhmakkuutta.

Lainaus C on punaisen puolen sotamielialaa nostattava sanomalehtikirjoitus. Naiskaartin toimintaa kuvataan hyvin positiiviseen sävyyn ja valkoisten joukkojen hyökkäys onnistuttiin torjumaan.

Lainaus D hakee kosta punaisia naissotilaita kohtaan. Kirjoituksen sävy on hyvin julma ja ehdoton. Punaisten naisten vertaaminen eläimiin (susiin ja tiikereihin), jotka tulisi tappaa, on äärimmäinen kannanotto. Tekstin voidaan katsoa kannattavan rodunjalostusta.

Lainaus E on tunnepitoinen kuvaus punaisen puolen taistelusta, joka alkaa kääntyä huonoon suuntaan. Samalla tekstissä esitetään motivaatiota ja oikeutusta tälle vapaustaistelulle.

Lainaus F on luonteeltaan henkilökohtainen kuvaus punaisista naissotilaista ja erityisesti yhdestä naisesta, johon kirjoittaja tuntee ihastuneen. Samalla tekstissä viitataan niihin julmuuksiin ja vääryyksiin, joita työväenluokka on joutunut kohtamaan ja jotka siten oikeuttavat sodan. Housuasua käytetään tekstissä miltei symbolisesti vapauden merkinä.

Lainaus G on kirjoitettu rintamalinjojen ulkopuolelta lapsen näkökulmasta. Siitä välittyy hieman naiivi suhtautuminen sotaan, joka tuo vain tuhoa tullessaan. Toisaalta kirjoittaja kyllä vaistoaa rintamalinjat ja näkee, miten punaisen puolen perheet suhtautuvat heihin parempiosaisiin. Lapsen toiveena on kuitenkin ennen muuta sodan päättyminen.

Tehtävä 1.3

Millaisia tunteita eri lainauksissa on eriteltävissä? (0–10 pistettä, max. 2000 merkkiä välilyönteineen)

Pisteytysperusteet 1.3

Lainauksissa esiintyy hyvin monenlaisia tunteita ihastumisesta aina vihaan asti. Kaikki tunteet eivät kuitenkaan ole yksinomaan yksilöllisiä, koska ihmisten maailmankuva ja kokemusmaailma määräytyvät siinä sosiaalisessa ja kulttuurisessa ympäristössä, jossa hän toimii. Siten tunteet ovat osin myös yhteisöllisiä ja ne rakentuvat kontekstuaalisesti. Tunteet voivat olla myös ristiriitaisia. Punaisten puolen kirjoituksissa (C, E ja F) näkyy vomakas yhteenkuuluvaisuuden tunne.

Lainauksessa A voidaan havaita Mannerheimin erityisesti miehiin kohdistama velvollisuudentunto. Naisten rooliksi jää sodan uhrien emotionaalinen lohduttaminen.

Lainauksessa B korostetaan punakaartin naissotilaiden urheutta ja heidän suurta itsetuntoaan, mikä näkyy muun muassa tavanomaisesta poikkeavassa pukeutumisessa ja ylpeässä kävelyssä. Mutta yhtä lailla ylimielisiä ja hävyttömiä käytökseltään.

Lainauksessa C korostetaan punakaartin naisten rohkeutta ja toisaalta väheksytään vihollista kutsumalla heitä "lahtareiksi".

Lainauksesta D huokuu äärimmäinen viha punakaartin naissotilaita kohtaan. He eivät Kiannon mukaan edusta oikeaa naisellisuutta, vaan he ovat petoja, jotka saattavat edelleen levittää pahuutta lisääntymällä. Petoja kohtaan ei tule tuntea sääliä, vaan heidät tulee tappaa.

Lainaus E osoittaa voimakasta kyyneliin asti yltävää tunnetta työväenluokan naisten puolesta. Kyyneleet tosin voivat olla tyyliillistä paatosta enemmän kuin aitoa tunnekuohua.

Lainaus F kuvaa miltei romanttiseen sävyyn ihastumista naiskaartin sotilaaseen. Pelkurimaisten miesten rinnalla naissotilaat taistelevat ihanteellisesti tavoitteidensa puolesta.

Lainauksessa G 13-vuotias lapsi kuvaa tuskastumistaan sotaan, joka lopetti lasten leikit. Kärsivien työläislasten ja heidän äitinsä silmistä löydetään surua ja mahdollisesti kaunaakin parempiosaisia kohtaan.

Osa 2

Valintakokeessa jaettuun aineistoon perustuvat tehtävät (0–30 pistettä)

Erillisessä aineistotiedostossa on kolme lainausta (H–J), jotka käsittelevät 1830-luvun koleraepidemiaa. Lue tekstit ja vastaa seuraaviin kysymyksiin 2.1–2.2.

H. Arkkitehti Carl Ludvig Engel kirjeessään Helsingistä syksyllä 1831.

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

I. Otto Hjelt kuvaa lapsuudenmuistojaan Turusta vuonna 1831.

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

J. Lontoon terveyslautakunnan koleraa koskevasta kiertokirjeestä sairaaloille 16.11.1832.

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

Tehtävä 2.1

Miksi kolera levisi 1800-luvulla ja minkälaisia hoitokeinoja lainausten perusteella sen taltuttamiseksi esitettiin? (0–15 pistettä, max. 2000 merkkiä välilyönteinen)

Pisteytysperusteet 2.1

Koleran leviäminen johtui huonosta hygieniasta ja ymmärtämättömyydestä taudin leviämiskanavia kohtaan. Saastunut vesi (esim. kaivoissa) johti koleraepidemioihin eri puolella Eurooppaa. Myöskin ahtaat elinolot ja sosiaaliset ongelmat lisäsivät taudin levinneisyyttä. Taudin riehussa ja sen leviämisen estämiseksi asetettiin kaupunkeja karanteeniin ja kiellettiin rajojen ylitykset. Kolerabakteerin keksimisen myötä taudin syy selvisi 1800-luvun jälkipuoliskolla, mutta tehokas lääke koleraan keksittiin vasta 1900-luvulla.

Lainauksissa esitetään useita hoitokeinoja koleran taltuttamiseksi. Lainauksessa H viitataan koleraan nimenomaan köyhien ja juoppojen tautina. Kirjoittaja näkee eristäytymisen keskeisenä taudin välttämiskeinona, koska siihen ei ollut saatavilla toimivaa lääkitystä. Myös uskonnolliset tekijät (rukoukset) voidaan nähdä yhtenä keinona torjua tartuntoja ja tuoda lohtua. Lääkäriin käyntiä pidettiin uhkana, koska hän saattoi tuoda sairaalasta taudin kirjoittajan kotiin.

Lainauksessa I viitataan lääkintähenkilökunnan toimintaan taudin torjumisessa. Torjumiskeinoja olivat tautipaikkojen eristäminen ja karanteenissa olevien ruokkiminen esimerkiksi ikkunan kautta. Hautaamisia suoritettiin yöaikaan ja niissä vältettiin tautiin kuolleisiin koskettamista. Myös kalkin levittäminen ruumiille

nähtiin yhtenä desinfiomiskeinona. Koulut olivat suljettuina, jotta oppilaat eivät kokoontuessaan levittäisi tautia. Myös ahtaista kaupungeista väljempiin oloihin maaseudulle muuttaminen oli keino pyrkiä välttämään tartuntoja.

Lainauksessa J epäillään lähikosketuksessa tapahtuvien tartuntojen todennäköisyyttä. Hygieniä, siisteys ja sisätilojen tuuletus nähtiin keinoina välttää tartuntoja. Tekstissä viitataan myös ahtaisiin ja epäsiisteihin oloihin tautien pesäpaikkoina. Sinänsä eristämiseksi ei katsottu olevan tarvetta, sillä lainauksen mukaan sairaaloissakaan ei ole havaittu taudin leviämistä. Tässä suhteessa lainaus J eroaa lainauksesta H. Lainauksen J väitteiden todenperäisyyttä kohtaan voi esittää myös lähdekritiikkiä.

Tehtävä 2.2

Vertaa lainauksissa kuvattua 1830-luvun koleraepidemiaa vuoden 2020–2021 koronapandemiaan. Mitä yhtäläisyyksiä näissä taudeissa ja niiden hoidossa sekä reaktioissa niitä kohtaan havaitset? (0–15 pistettä, max. 2000 merkkiä välilyönteineen)

Pisteytysperusteet 2.2

Vuoden 1830 koleraepidemian ja vuoden 2020 koronapandemian välillä voidaan havaita selkeitä yhtäläisyyksiä. Molemmat olivat sairauksia, joiden syntyperä oli aluksi hämärän peitossa eikä kumpaankaan ollut aluksi selkeitä tehoavia hoitokeinoja. 1800-luvun koleraepidemioiden olivat tosin useimmiten paikallisia epidemioita, joiden kuolleisuusluvut vaihtelivat suuresti. Vuoden 2020 koronaviruksen levittämä epidemia muodostui maailmanlaajuisesti pandemiaksi, jolloin parempi vertailukohta on ensimmäisen maailmansodan jälkeinen espanjantautipandemia.

Vuonna 1830 koleran hoidossa eristäytyminen oli keskeinen taudin välttämisen muoto lainausten mukaan. Jo tuolloin oli havaittu, että kulkutauti kohdistui ennen muuta huonoissa ja ahtaissa oloissa asuviin henkilöihin. Tekstissä I viitataan ravinnon tuomiseen ikkunan kautta, mikä vertautuu korona-ajan ruokalähettiläiden ja vastaavien kuljetuksiin. Tekstin J terveyslautakunnan ohjeistus muistuttaa otteeltaan nykyisen pandemian aikaisia WHO:n ja THL:n antamia ohjeistuksia kansalaisille.

Tautia kohtaan esiintyi pelkoa aivan kuin nykyisessä koronapandemiassakin. Molemmissa tapauksissa voidaan erottaa myös moraalisia äänenpainoja, kuten lainauksessa H, jossa Engel ei kanna kovin suurta huolta juopoksi katsomiensa ihmisten menehtymisestä. Myös nykyisessä pandemiassa tartunnan saaneisiin on kohdistettu moraalista paheksuntaa, varsinkin mikäli on katsottu heidän omalla toiminnallaan altistaneen itsensä taudille.

Vuoden 2020 koronapandemiassa on lääketieteen kehityksen myötä luottavaisempi suhtautuminen taudista paranemiseen kuin 1800-luvun koleraepidemioiden kohdalla, jolloin tehokasta lääkitystä ei ollut

saatavilla. Rokotusten kehittymisen myötä suhtautuminen koronaan on rationaalisempaa. Engelin tekstissä viittaus uhrien määrään rinnastuu nykypäivän sairastuneiden ja kuolleiden määrien jatkuvaan tilastointiin.

Osa 3

Valintakokeessa jaettuun aineistoon perustuvat tehtävät (0–30 pistettä)

Erillisessä aineistotiedostossa on kaksi lainausta (K–L) 1960-luvun alusta, jotka käsittelevät eurooppalaisia siirtomaita. Lue tekstit ja vastaa seuraaviin kysymyksiin 3.1–3.2.

K. Oxfordin yliopiston historian professori Hugh Trevor-Roperin luento BBC:llä vuodelta 1963.

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

L. Psykiatri ja lääkäri Frantz Fanon teoksessaan Sorron yöstä (1961) (suom. Hilikka Mäki).

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

Tehtävä 3.1

Vertaa lainausten näkemyksiä eurooppalaisten roolista siirtomaahistoriassa. (0–15 pistettä, max. 2000 merkkiä välilyönteineen)

Pisteytysperusteet 3.1

Professori Hugh Trevor-Roperin (K) mukaan ainoa Afrikan historia kertoo eurooppalaisten toiminnasta maanosassa. Siten Afrikalla ei hänen mukaansa ole historiaa ennen kolonialismia ja imperialismia. Hän vertaa varhaista Afrikan menneisyyttä Amerikan menneisyyteen ennen Kolumbuksen purjehduksia ja katsoo yhtä lailla, että Amerikan historian alkaa vasta eurooppalaisten tulosta mantereelle. Niin Afrikassa kuin Amerikassakin kaikki ennen sitä on vain pimeyttä, jossa ei voida erottaa historiallisia kehityskulkuja. Modernin maailman aikakäsitys on länsimainen keksintö ja ennen sen omaksumista näiden alueiden historia on merkityksetöntä. Kyseessä oli tuolloin ainoastaan barbaaristen ihmisten satunnaiset sodat ja turhanaikainen kulttuuri, jota ei mitenkään voida verrata länsimaiseen kulttuuriin.

Frantz Fanon (L) puolestaan näkee tilanteen täysin päinvastaisena. Hänen mukaansa eurooppalaiset ovat yksinomaan sortaneet ja alistaneet muiden mantereiden kansoja. Siten näiden maiden vapaus- ja itsenäisyysliikkeet ovat oikeutettuja. Olennaista on nimenomaan valita uusi, Euroopasta poikkeava kehityksen tie, sillä länsimaat ovat toiminnallaan osoittaneet moraalittomuutensa. Tässä suhteessa Fanonin kuva sivilisaatiosta on täysin päinvastainen Trevor-Roperiin nähden, jolle nimenomaan länsimaat ovat moraalisen kehityksen esikuva. Fanonin mukaan Eurooppa ei ole kyennyt selvittämään suhdettaan orjuuteen ja muihin ihmisoikeusrikkomuksiin. Siksi kolmannen maailman maiden on asettauduttava Eurooppaa vastaan. Trevor-Roperin ja Fanonin näkemykset yhtyvät kuitenkin siinä, että kumpikin näkee Euroopan roolin keskeisenä kolmannen maailman maiden historian kannalta. Trevor-

Roperin mukaan tulevaisuus on kuitenkin länsimaissa, kun Fanon puolestaan näkee kolmannen maailman tulevaisuuden airuena.

Tehtävä 3.2

Miksi siirtomaat itsenäistyivät toisen maailmansodan jälkeisessä maailmassa? (0–15 pistettä, max. 2000 merkkiä välilyönteineen)

Pisteytysperusteet 3.2

Euroopan valtioiden siirtomaiden itsenäistymistä kutsutaan dekolonisaatioksi. Termillä voidaan suppeammin tarkoittaa konkreettista siirtomaiden itsenäistymistä, mutta sillä voidaan myös viitata monenlaisiin tiedollisiin prosesseihin, joilla siirtomaavaltaa kritisoitiin. Dekolonisaatiolle voidaan esittää monia syitä. Sen yhtenä perussyynä oli tyytymättömyys siirtomaavaltioiden harjoittamaan taloudelliseen hyväksikäyttöön ja suoranaiseen riistoon. Siirtomaissa heräsi myöskin nationalismi, joka voimisti halua kansalliseen itsemääräämisoikeuteen ja itsenäisyyteen. 1900-luvun jälkipuolta leimasi myös kasvava tietoisuus kolonialismin epäoikeudenmukaisuudesta ja siihen liittyvästä rasismista, kuten Etelä-Afrikan apartheidpolitiikasta.

Toinen maailmansota oli tärkeä vedenjakaja, sillä maailmansotien heikentämien siirtomaavaltojen, kuten Britannian ja Ranskan, oli aikaisempaa vaikeampi hallita siirtomaitaan ja siirtomaavaltaa oli vaikeaa perustella esimerkiksi YK:n ihmisoikeusjulistuksen vuoksi. Siirtomaat eivät enää olleet taloudellisesti kannattavia, ainakaan samassa määrin kuin aiemmin. Byrokratian ylläpito näissä maissa tuli kalliiksi emämaille. Siten niistä kiinni pitäminen muodostui vähitellen myös taloudelliseksi rasitteeksi. Dekolonisaatio merkitsi, että perustettiin lukuisia uusia itsenäisiä valtioita, ja ne pyrkivät saamaan enemmän vaikutusvaltaa maailmanpolitiikassa. Käytännössä laajemman siirtomaiden itsenäistymisen voidaan katsoa lähteneen liikkeelle Intian itsenäistymisestä Britannian alaisuudesta vuonna 1947. Indonesian Bandungissa pidettiin vuonna 1955 kokous, jolla oli tärkeä merkitys siirtomaiden itsenäisyyspyrkimyksille. Myös Suezin kriisin päättymisen länsimaiden tappioon nosti kapinahenkeä siirtomaahallintoja kohtaan. Tunisian, Marokon, Sudanin ja Ghanan itsenäistymisen vuosina 1956-57 aloitti nopeasti edenneen Afrikan valtioiden itsenäistymiskehityksen. Osa itsenäistymistaisteluista oli verettömiä vallansiirtoja, mutta monissa maissa itsenäisyydestä jouduttiin kamppailemaan pitkään ja taistelu oli usein hyvin veristä (esim. Kenia). YK oli kansainvälinen foorumi, jossa kolmannen maailman valtiot vaativat itsenäisyyttä ja jossa niiden äänet tulivat muun maailman tietoisuuteen. Esimerkin voima auttoi uusia valtioita taistelussa.

1960-luvulla syntyi uusien itsenäisten valtioiden kesken sitoutumattomien valtioiden liike, joka muodosti ”kolmannen maailman” idän ja lännen välille kylmän sodan aikana. Neuvostoliitto monesti tuki eri valtioiden itsenäistymispyrkimyksiä, myös teknologisesti ja asetoimituksin. Dekolonisaatio voidaan siten

nähdä myös idän ja lännen välisen valtataistelun yhtenä rintamana. Vietnamin sota 1960-luvulla osaltaan kiihdytti vaatimuksia länsivaltojen ylläpitämien riippuvuussuhteiden purkamisesta. Diktatuurit ylläpitivät siirtomaanomistuksia pisimpään: Portugalilla oli pisimpään suuria siirtomaita Afrikassa, aina 1970-luvulle asti. Vaikka muodollisesti miltei kaikki entisistä siirtomaista ovatkin itsenäistyneet, niin nykyisin voidaan puhua myös uuskolonialismista. Sillä viitataan ennen muuta niihin taloudellisiin riippuvuussuhteisiin, joihin siirtomaiden hallinnan aikanaan muodostamat poliittiset ja sosiaaliset rakenteet ovat johtaneet.